

ئىرانى سەردەمى رەئىسى و ھەرىمى كوردستان؛ چى دەگۆرپىت؟

06-08-2021

نووسەرەكان

زريان رۆژھەلاتى

كورتە : پرسىارى گرنىگ بۇ ھەرىمى كوردستان ئەوھىيە كە ھاتنى رەئىسى لە تاران چە كارىگەرىيەك لەسەر
سىياسەتى ئىران لە عىراق و ھەرىمى كوردستان دادەنىت؟

بەرابى

پرسىياري گىرنگ بۇ ھەرىمى كوردستان ئەۋەپە كە ھاتنى رەئىسى لە تاران چ كاريگەرىيەك لەسەر سىياسەتى ئىران لە عىراق و ھەرىمى كوردستان دادەنەيت؟

ئەۋە شتىكى شاراۋە نىيە كە بەھۇي پىكھاتەي دەسەلات و سىستەمى سىياسىيە تايبەتەكەيەۋە، گۇرپانى سەرۇككۇمار بە تەۋاۋى واتاي سىياسەتتىكى تازەي نىۋخۇيى و دەرەكى لە ئىران نادات.

لە پەيۋەندىيەكانى ئىران وعىراقدا، گەلەك مۇزى گىرنگى جىاجيا ھەن كە ناشى ھەموۋى لەم بابەتەدا رىز بگەين، بەلام لەم ساتانەدا ھەندەك ھەن كە زياتر گىرنگى؛ بۇ ھەرىمى كوردستان راگىرانى ھىرشى ئەو گروۋپە چەكدارانەي كە جاروبار بە پاساۋى ھەبوۋنى ئەمىريكا دەپكەنە سەر ھەولەز و دەۋروۋبەرى، ھەروەھا سەقامگىر كوردنى پەيۋەندىيەكانى لەگەل بەغدا، گەلەك بايەخدارە. ئالەزەۋە، ھەندەك لە رايەدارانى ھەرىم، كرانەۋەپەكى زياتر بەروۋى ئىران ۋەك دەرچەپەك بۇ ئەو پرسانە تەماشدا دەكەن. بۇ ئىرانىش، ھاۋسەنگى نىۋخۇيى ھىزلە عىراق بە گىشتى و، چارەنوۋسى مەملاننى نىۋخۇيەكانى شىعە، مۇزىكى گىرنگە. ئەمە بۇ ئەۋەي، لەۋيۋە دەرەفەتى پاراستنى نفوز و كاريگەرى و دابىنكردن بەرەۋەندىيە ئابوۋرىيەكانى خۇي بە زىندوۋى بەھلىتەۋە و رىك بۇ ئەۋەش، پىۋىستى بە ھەرىمى كوردستان ھەپە.

سىياسەتى دەرەۋەي سەردەمى رەئىسى لە عىراق

مەمەد جەۋادى زەرىف لە پەراۋىزى دوايىن كۆبوۋنەۋەي كابىنەكەي رۇحانيدا باسى لەۋە كىرۋەۋە كە ئىران ھىچ ھاپەيمانىكى نىيە. ھەرچەندە ئەم گوتەيەي لە دەقى ئامازەكردن بە باسكى تىۋرى پەيۋەندىيە نىۋدەۋلەتتەپەكاندا ھىناۋەتە سەرزارى خۇي، كە باس لەۋە دەكات لە پەيۋەندىي نىۋدەۋلەتەندا كەس فرىاي كەس ناكەۋىت، بەلام لەۋە بترازى، راستىيەك سەبارەت بەۋ عىراقە پىشانەدەت كە زەمانىك لەلەيەن ھەندەك لە بەرپىرانى تارانەۋە بە پاپتەختىكى ئىران ھەژماركاربۋو!

لە عىراق ئىستا ئىدى دەنگى دلەرتەر لە جاران دژ بە نفوزى ئىران پەيدا دەبن و، تەننەت ھەندەك لە كۆنە ھاپەيمانە شىعەپەكانى تارانىش، لەرپى گوتارى پاراستنى بەرژەۋەندى عىراقەۋە، كەمتر ھەز بە رۇلى ئىران دەكەن. ئەگەر عىراق لە ماۋەپەكى دىرژخايەندا، پەيۋەندىيەكى ھاۋسەنگى لەگەل ئەمىريكا وئىران ھەبن و، دەرگايەك بەروۋى ۋەلاتانى عەرەبى و ئەروۋپىدا بگاتەۋە، ھەروەھا سەقامگىرىيەك دروست بىت و ئابوۋرىيەكەيشى گەشە بگات، كەي پىۋىستى جارانى بە تاران دەمىنەت؟ ئالەزەۋەپە كە لەسەرئەۋە بىنەمايەي، كە نابى كارىك بگەيت كە ھاپەيمانەكەت لە كۆنترۆلت دەرچەن، ئىستا ئىران خۇي بۇ سەردەمىكى نوچ لە عىراق ئامادە دەكات. خالىكى دىكە ئەۋەپە كە قوتبوۋنەۋەي تالىبان لە ئەفغانستان ئەگەر لە ماۋەي كورتخايەنىشدا نەبىت، ئەۋا لە ماۋەي دىرژخايەندا زىانى بۇ تاران ھەپە. چۈنكە ۋەك رىكەرىكى سوننە، دىۋارىك لە سنوۋرە شەرقىيەكانى ئىرانەۋە دروستدەكات. جا لەبەر ئەۋە، بايەخى عىراق بۇ سىياسەتە ناۋچەپەپەكانى تاران زۆر زياتر دەبىت.

سىياسەتى دەرەۋە لە ئىران زياتر لەۋەي كە بە دەست حكومەت بىت، لەژىر كاريگەرى رابەرى ئىران و سوپاي پاسداراندايە. لەدۋاي 2003ۋە، ئىران سى بالىۋىزى لە عىراق ھەبوۋە كە ھەرسىكىيان يان بەئاشكرا سەربە سوپا بوۋن يان لانىكەم قسەي وايان لەسەر بوۋە. لە ماۋەي زياتر لە يەك مانگى رابردوۋدا، لانىكەم ھەۋالى سەردانى سىن بەرپىسى پەلەبەرزى ئەمنى ئىران لە ۋەزىرى ھەۋالگىرىيەۋە بگەر ھەتا ھسىن تائىب سەرۋكى ھەۋالگىرى سوپاي پاسداران بۇ عىراق، رادەي ئەم پەرۇشىيەي ئىران بۇ دەستگرتن بە عىراقەۋە دەرەدەت. لەم چوارچىۋەپەشدايە كە دەبى لە بايەخى ھەرىمى كوردستان بۇ ئىران بىۋانين.

كۆتايى

بەدەر لە مۇزە گىشتىيەكانى سىياسەتى پەيۋەندىدار بە پرسى كورد، ئابوۋرى، جۇرى پەيۋەندىيەكانى ئىران و ئەمىريكا، توركيا و ئىران، گىرنگى ھەرىمى كوردستان بۇ ئىران لە ئاستى عىراق، لە بەر دوو ھۆكارى كورتمەۋدا و دىرژمەۋدايە. بەشۋەپەكى دىرژخايەن، ھەرىمى كوردستان دەتوانى فاكئەرىك بىت بۇ راگرتنى بالانسى ھىز لە نىۋخۇي عىراق؛ ئەۋ عىراقەي كە ھەمىشە پوتانسىيەلى ئەۋەي تىدايە كە

بېئەتە بە رىكابەرىكى ناوچەى بۇ ئىران بەلام، ئەمجارەيان بە جەودارىى شىعەىەكى- عەربى كە بە ھۆى ھەزەى نەجەفەوہ دەتوانىت بېئەتە دووہمىن جەمسەرى سىياسى شىعەى لە دنىاى ئىسلامىدا.

لە ئاستىكى نىكترىشدا، خواستى كوردەكان بۇ ئەوہى بىنە بەشكىك لە مەملانى شىعەى لە عىراق تۇزىك زىاتر بووہ. دانووستاندنى يەكىتى لەگەل فەتە و دانووستاندنى پارتى و سەدرىيەكان لە نىشانەكانى ئەوہن. ئەگەرى ھاوپەيمانى پارتى و سەدرىيەكان، لە پاش ھەلبۇاردن (ئەگەر بىكرىت)، دەتوانىت فاكەترىكى يارىگۇر بىت لە ھاوسەنگى نىوخۇبى شىعەكان و شىوازى پىكەئىنانى حكومەتى داھاتوو، كە رەنگە ئىران يان پىي باش نەبىت، يان بەتەما بىت كۇنترۇلى بىكات. جا ھەرچۇنكى بىت، ھەرچى لە ھەلبۇاردنەكانى عىراق نىك دەبىنەوہو. ھەرۋەھا بە لەبەرچاۋگرتنى دۇخى نىوخۇبى يەكىتى، بايەخى پارتى دىموكراتى كوردستان بە تايبەت و، ھەولنر بە گشتى بۇ ئىران زىاتر لە جارن ديار دەبىت. ھەلگرتنى ئالاي كوردستان لە كاتى پىنشوازىكردنى سەرۋكى ھەرئىمى كوردستان لە تاران، بەدەر لە پەوہندىيە دىپلۇماتىيەكانى سەرۋكى ھەرئىم، لەوانەبە يەكىك لە نىشانەكانى ئەمە بىت.

بۇ ھەرئىمى كوردستان، مۇارى خىرا، راگرتنى ھىرشى گرووپە چەكدرايەكانە بە پاساوى ھەبوونى ئەمريكا. موئشەك و درۇنى وئىل لە ناوچەكە گرتىكى ئەمنى گەورەى درووستكردووہ. تەنىا بۇ ئىرەش نا، بەلكوو زەنرال كنىس مەكەزى فەرماندەى سىنتكام پىشتر رايگەياندووہ كە لە شەرى كۇرپاۋە تا ئىستا ئەوہ يەكەمجارە كە بەبى بالادەستى تەواوى ئاسمانى، ئۇپەراسىۋنەكانىان دەكەن. [1] بە گوتەى مەكەزى، سوپاى ئەمريكا دۇرنى بچووك و بەردەست لەرووى بازىگانىيەوہ، بە "مەترسىدارترىن" و "پايەدارترىن" ھەرپەشە دەزانىت. ئەمە و ناروونى سىياسەتى ئەمريكا لە ناوچەكە، پالى بە ھەرئىمىشەوہ ناوہ تا لە دەرگاي ئىران بدات بۇ راگرتنى ھىرشەكان.

راستىيەكەى ھەرئىمى كوردستان ناچارە پەيوەندىى لەگەل ئىرانىش ھەبىت بەلام، خالى ھەرە گرتىك ئەوہىە كە تەقەلاى راگرتنى پەيوەندىيەكى ھاوسەنگ لەگەل دەرووبەر، بەكىتى ئەوروپا و ئەمريكا پىكەوہ بەردەوام بن.

[1] - <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iran/21042021>